

**Збірник
наукових
праць**

**Випуск
XVI
№ 1**

**Проблеми
раціонального
використання
соціально-
економічного
та природно-
ресурсного
потенціалу
регіону:
*фінансова
політика
та інвестиції***

Рівне 2010

ББК 65.9.49:65.9.26
УДК 332.1:336:330.322
П78

Видання засновано у 1995 році. Затверджено постановою президії ВАК України від 11 жовтня 2000 року № 1-03/8 та внесено до переліку №6 фахових видань. Пролонговано постановою президії ВАК України від 18 січня 2007 року №1-05/1 (перелік №19), а також 1 липня 2010 року №1-05/5 (перелік наукових фахових видань України, п. 138)

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету водного господарства та природокористування.
(Протокол № 3 від 26. 03. 2010 р.)

Редакційна колегія:

Павлов В.І., д.е.н., проф. (головний редактор);
Лазаришина І.Д., д.е.н., проф. (заступник гол. ред.);
Меліхова Т.Л., к.геогр.н., доцент, (відповід. секретар);
Гринчуцький В.І., д.е.н., проф.; Галиця І.О., д.е.н., проф.;
Гуменюк В.Я., д.е.н., проф.; Євдокименко В.К., д.е.н., проф.;
Кравців В.С., д.е.н., проф.; Левицька С.О., д.е.н., проф.;
Павліха Н.В., д.е.н., проф.; Римар М.В., д.е.н., проф.;
Стельмащук А.М., д.е.н., проф.; Хвесик М.А., д.е.н., проф.;
Щурик М.В., д.е.н., проф.

Рецензенти:

Воротіна Л.І. - доктор економічних наук, професор;
Онщенко В.П. - доктор економічних наук, професор;
Редькін О.С. - доктор економічних наук, професор.

Збірник наукових праць висвітлює результати досліджень проблем фінансової політики та інвестиційного сприяння процесам сталого просторового розвитку регіону. Розглядаються теоретичні, методологічні і практичні аспекти трансформації економіки, інфраструктури соціальної сфери та раціонального природокористування.

Загальнодержавне видання. Свідоцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 10457 серія КВ від 27.09.2005 р.

© Спілка економістів України, 2010
© Національний університет водного господарства та природокористування, 2010
© Інститут Європейської інтеграції, 2010

ВСТУП

Розділ 1 Інтеграція та інноваційна трансформація.....	10
Борейко В. І.	
Будівельна галузь як індикатор економічного розвитку країни.....	10
Глухова В.І., Покутня М.В.	
Дефіцит державного бюджету та його погашення.....	17
Заячківська О.В., Дудін С.А.	
Особливості функціонування ринку золота на сучасному етапі.....	26
Король Б.О., Токарчук О.М.	
Дослідження інноваційного розвитку промислових підприємств в Україні.....	35
Мельник А.М., Мельник В.Л.	
Чинники валютного курсу та його вплив на економічну ситуацію в Україні	46
Орлов І.В.	
Проблеми побудови системи зобов'язань на мікро- та макрорівнях.....	55
Оскольський В.В., Акімова Л.М.	
Динаміка процесів ідентифікації товарів в системі “ДжіЕс1 Україна”.....	62
Павлов В.І, Кондрацька Н.М.	
Підвищення стійкості інституційної системи ринку цінних паперів в Україні	71
Панасюк А.І., Ляхович О.О.	
Формування та реалізація інноваційно-інвестиційної політики на регіональному рівні.....	81
Підгірний В.В., Стасюк Б.Б.	
Удосконалення державного регулювання інноваційної діяльності в регіонах України.....	88
Римар М.В. , Попівняк О.М.	
Оцінка фінансового потенціалу підприємств машинобудівної галузі.....	101
Скрипчук П.М., Скрипчук І.С.	
Формування інноваційної стратегії підприємств на засадах маркетингу.....	112

Заячківська О.В. (ст. викладач Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне), **Дудін С.А.** (студент спеціальності «Фінанси», група Ф-41 Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗОЛОТА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

Проаналізовано склад, структуру та динаміку світового ринку золота протягом 2003-2009 рр., визначено фактори які впливають на розвиток ринку на сучасному етапі та досліджено основні способи інвестування в золото.

Authors have analyzed composition, structure and dynamics of world market of gold during 2003-2009, also defined factors which influence on market development on the modern stage and have investigated basic methods of investing in gold.

Ключові слова: золото, ринок золота, інвестиції в золото

З розвитком людського суспільства відбувається переоцінка соціально-економічної сутності золота, його функцій та ролі, як в національній економіці, так і в світовій в цілому. Золото було та залишається важливим економічним інструментом в руках пануючих у світі держав. У наш час, оцінюючи ситуацію, яка склалася на світових фінансових ринках, потрібно відмітити таку перспективу, як повернення світової економіки до золота. Саме тому золото являє собою особливий інтерес для досліджень в умовах глобалізації світової економіки.

Важливе значення місця та ролі золота в економіці зумовило постійну увагу різних дослідників. Серед зарубіжних авторів особливої уваги заслуговують праці Бернстайна П., Велдона Г.Т., Готтельфа Ф., Джаджа Ф., Леселза Д., Медхокса С., Парке Л., Стіла Дж., Томсета М. Серед вітчизняних учених, які розглядають проблеми пов'язані із функціонуванням ринку золота слід виділити Будкіна А., Луцишин З., Рогана А., Шелудько В. та багато інших.

Метою статті є вивчення та виявлення особливостей, які притаманні світовому ринку золота, та їх вплив на розвиток інших ринків.

Для досягнення поставленої мети нами були визначені наступні завдання: проаналізувати склад, структуру та динаміку функціонування ринку золота; визначити фактори, які сприяли розвитку ринку золота; вивчити основні шляхи та способи інвестування у золото.

Майже все видобуте людством золото матеріально існує в сучасному світі та є економічно активним. Тому ринок золота значно ширший і складніший, ніж просто продаж щорічно видобутого золота.

Як відомо, в економіці є два головних способи вимірювання величин: на визначену дату («запас») та за визначений період, частіше всього за рік («потік») [1].

Золото як запас, окрім безповоротно втраченого існує в трьох головних формах:

1. централізовані запаси в казначейських та державних банках;
2. приватні тезавраційні накопичення фізичних і юридичних осіб (фірм, банків і т.д.);
3. метал, який використовується у різних галузях промисловості та побуті, і придатний для повторного застосування [2].

Централізовані золоті запаси прийнято називати монетарним (грошовим) золотом, оскільки це золото по своїй суті є найближчим до грошей, особливо тому що являє собою резерв міжнародних платіжних засобів. Однак воно існує далеко не у формі монет, а майже виключно у формі стандартних високопробних валютних злитків.

Золото може використовуватися в таких моментах:

1. *Офіційні резерви.* До середини минулого століття золото офіційно вважалось засобом платежу. З переходом від Бреттон-Вудської до Ямайської валютної системи золото перестало виступати в якості всесвітньої одиниці, однак не втратило резервної функції, залишаючись і до цього часу одним із основних міжнародних визначників вартості.

Центральні банки та міжнародні організації зберігають біля 20% золотих резервів (рис. 1.).

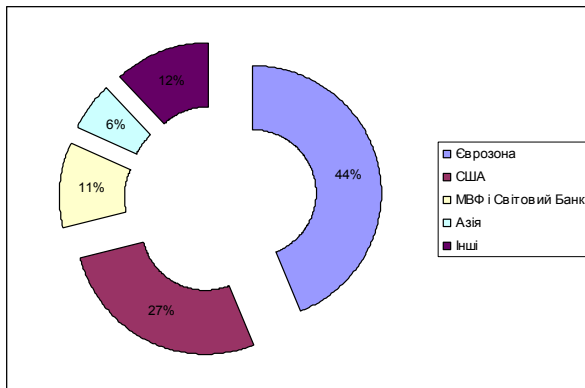

Рис. 1. Світові резерви

2. *Вторинна переробка.* Оскільки в процесі промислового виробництва золото практично не піддається руйнуванню, його вторинна переробка – друге після видобутку джерело формування пропонування на цей метал.

Вторинній переробці піддається золотий лом, який складається з колишніх ювелірних прикрас, деталей електротехніки та старих механізмів. Поширеність вторинної переробки неоднакова в різних країнах, лідером в цій області є країни Азії. Також там дуже поширений штучний перепродаж ювелірних виробів, які частіше всього йдуть на переплавку.

3. *Видобуток золота.* Це основне джерело формування його пропонування. Прийнято розрізняти два основних способи видобування золота: розсипний і рудний. Середньосвітовий показник видобутку розсипного золота складає 7% [3]. Беззаперечним лідером тут є Росія, яка щорічно добуває його в розмірі 16%. Розробка рудних покладів – самий масштабний та прибутковий спосіб видобутку золота (близько 93% золота рудним шляхом, у Росії 84%) [4].

За всю історію людства, за приблизними оцінками, було видобуто близько 158 тис. тонн золота, з них третину – після 1950 р. [5].

Так, у 1980 р. сумарне виробництво золота в країнах Заходу складало 944 тонни, а ПАР 675 тонн (більше 70% від видобутку розвинутих країн), то до 1990 р в ПАР, яка продовжувала залишатися найбільшим у світі виробником, добувалось уже 605 тонн (35% сумарного випуску золота в країнах Заходу). У 2008 р. випуск порівняно з 1970-ми роками скоротився практично на 70% (з 800 до 254 тонн) і країна втратила позиції найбільшого світового виробника золота. На зміну ПАР прийшов новий лідер – Китай, який видобув у 2008 році 270 тонн жовтого металу [6].

До початку 1990-х років суттєво збільшили свою частку на світовому ринку такі країни, як США та Австралія. В США виробництво зросло до 294 тонн (в 10 разів вище рівня 80-х рр.), в Австралії – до 244 тонн (в 14 разів). Також нові великі виробники золота з'явилися в південно-західній частині басейну Тихого океану – Філіппіни, Папуа – Нова Гвінея та Індонезія, а також в Латинській Америці. Наприклад Індонезія в 1992 р. виробляла 2 тони золота, в 2005 р. уже 114 тонн; в Перу золотовидобуток збільшився з 18 тонн в 1992 р. до 203 тонн в 2006 р. [4; 6].

Однією із важливих тенденцій став приріст видобутку в найбідніших країнах, які існують в основному за рахунок експорту золота. Наприклад, загальна частка золота в структурі експорту Гани складає третину, а в Малі – половину.

За результатами 2008 р. близько 64% світового виробництва золота забезпечило 8 країн (рис. 2.).

Як повідомляє агентство Bloomberg світовий обсяг видобутку золота може зрости у 2010 р. на 2% після підвищення на 6,8% за підсумками 2009 р.

За підсумками 2009 р. видобуток збільшився вперше за 4 роки – до 2572 тонн максимуму за 6 років.

Серед країн лідером з видобутку золота у 2009 р. залишився Китай, при цьому Австралія піднялася на друге місце з четвертого в 2008 р. ПАР

опустилася з другого на третє, США зайняли четверту позицію, а Росія замкнула п'ятірку лідерів.

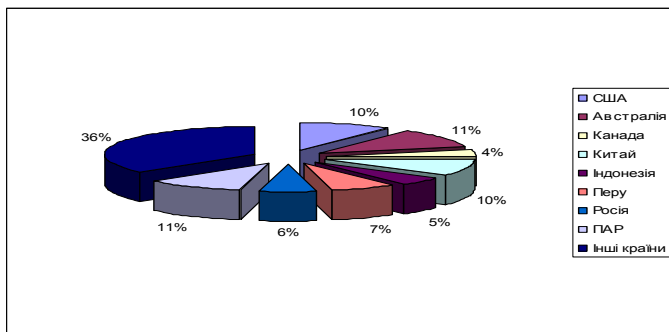

Рис. 2. Світові виробники золота

4. *Споживання та розподіл золота.* Історично склалося, що більша частина золота споживається азіатськими країнами. Відповідно, у зв'язку з ростом благоустрою населення цих країн, золото буде залишатися важливою категорією їх споживання на світовому ринку. В цілому ж країни-споживачі прийнято розділяти на дві групи. Перша – технічно розвинуті країни (Японія, Німеччина, США), які використовують золото в основному в промислових цілях. Друга група – країни, лівова частка споживання яких представлена ювелірною промисловістю (Італія, Португалія, Китай, Індія, країни Азії, Південної та Північної Африки) [7].

Виділяють три основні сегменти споживання золота: ювелірна промисловість, споживання в промислових цілях та інвестиційний попит (рис. 3).

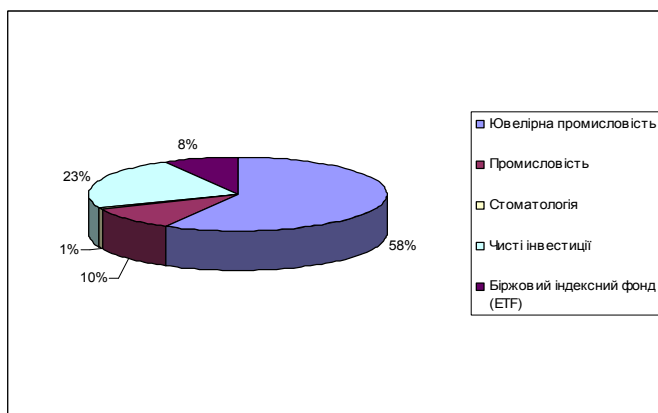

Рис. 3. Структура споживання золота в світі за 2009 рік

На рис. 3 видно, що ювелірна промисловість є самою найбільшою сферою застосування продукції золотовидобування: на неї припадає до 60% світового попиту. Попит на ювелірну продукцію, з одного боку, сильно диференційований, а з іншого – підпорядковується ряду загальних принципів, які стосуються відношення до золота і потреби в ньому. Наприклад, купівля золотих прикрас, як правило, асоціюється з наближенням свята (весілля, ювілей, тощо). Тобто, попит на ювелірну продукцію підлягає сезонним коливанням.

Щодо споживання золота в промислових цілях, то варто зазначити, що на промисловість (в основному електротехніку та медицину) припадає біля 12% світового попиту на золото. Лідерами у виготовленні сплавів для використання у стоматології є Японія, США та Німеччина. У промисловому виробництві лідерами є Північна Америка, Західна Європа та Східна Азія, де цей сектор розвивається особливо бурхливо [3].

Золото розцінюється не тільки як символ багатства та довговічний метал, але й як актив-сховище в негативних економічних умовах. Основною причиною вкладень у золото можна вважати захист засобів (активів) від знецінення в умовах нестабільності на світовому ринку. Каталізатором інвестиційного попиту виступають інфляційні очікування, геополітична нестабільність і зростаючі потреби в диверсифікації (рис. 4.).

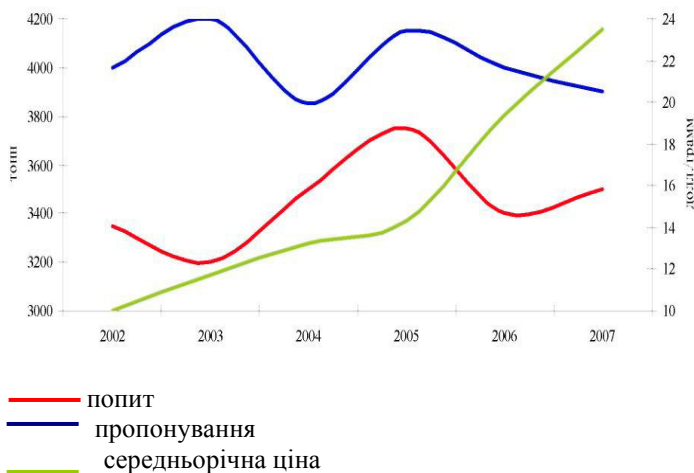

Рис. 4. Динаміка попиту, пропонування та ціни на золото протягом 2002-2007 років

Попит на золото, як інструмент інвестицій, в кінці 2009 р. перевищив попит на ювелірне золото вперше з 1980 р. на тлі зростання вартості дорогоцінного металу до рекордного рівня.

За даними аналітичної компанії GFMS Ltd., інвестиційний попит на золото збільшився в жовтні-грудні 2009 р. на 2% – до 219,5 тонни. Попит на дорогоцінний метал з боку роздрібних інвесторів Північної Америки і Західної Європи підскочив на 77%.

За даними World Gold Council, світовий попит на золото в четвертому кварталі 2009 р. збільшився на 2,6% – до 819,7 тонни.

Можна визначити такі фактори, які сприяли розвитку ринку золота:

1. *Американський фактор.* Протягом останніх десятиліть долар США став виконувати роль світової валюти, виступаючи основним видом валютних резервів більшості країн. Крім того, долар перетворився в загально визнану розрахункову одиницю в договорах із сировинними товарами. В результаті будь-які коливання американської валюти стали безпосередньо відображатися і на дорогоцінному металі. Характерно, що 50-% знецінення долара по відношенню до євро за останніх два з половиною роки призвело майже до аналогічного зростання ціни на золото. В подальшій девальвації долара зацікавлене саме США, тому експерти вважають, що й зростання цін на золото практично запрограмоване [5].

2. *Азійський фактор.* За даними World Gold Council протягом 2008 р. попит на золото в світі зріс на 8,2%. В Японії він піднявся на 10%, у США – на 4%, у Саудівській Аравії – на 12%, у Китаї – на 35%, а в Індії – на 25%. Такому бурхливому росту на жовтий метал в Азії сприяв ряд обставин. Протягом 53 років влада КНР суворо забороняла продаж золотих злитків населенню. Проте нещодавно правителі Піднебесної офіційно дозволили своїм громадянам купувати та зберігати цей дорогоцінний метал. Якщо кожний десятий із 1,2 млрд. китайців купить всього лиш одну трійську унцію (31,37 г) золота, це буде означати додатковий продаж 3750 тонн золота, причому, що в світі щорічно видобувається всього 2550 тонн цього металу [3].

3. *Ісламський фактор.* 57 мусульманських країн (члени Організації Ісламської конфедерації з населенням 1,9 млрд. чол.) погодились підтримати створення нової грошової одиниці – динара – першої в світі за останні 75 років повністю забезпеченої золотом валюти. Один динар важить 4,25 г і складається із золота 916 проби. 8 динарів рівні 1 трійській унції чистого золота. Сукупний ВВП 57 мусульманських країн складає приблизно 1,5 трлн. дол. США, що є еквівалентом 100000 тонн золота [3].

4. *Природний фактор.* Згідно оцінок U.S. Geological Survey, за всю історію існування людства було видобуто 145200 тонн золота. З них приблизно 15% виявилось втраченим або використано в процесах, які не піддаються обліку промислових процесів. Із тих 123000 тон, що залишилися приблизно 33000 тонн зберігаються в центральних банках, а 90000 тонн знаходяться в приватному володінні у вигляді ювелірних прикрас, золотих монет та злитків [5].

Існують такі способи інвестування у золото:

1. *Інвестування у фізичне золото.* Одним із способів інвестування є відкриття золотого рахунку в банку. Другим способом є купівля золотих сертифікатів, іменних цінних паперів, які містять ідентифікаційні характеристики золота і секретний код власника. Існує і такий інструмент вкладання засобів у золото, як план акумуляції рахунків (GAP), при якому щомісячно із рахунку інвестора знімається визначена сума на яку кожного дня купується золото (незалежно від ситуації на ринку).

2. *Інвестиції в цінні папери.* Вкладання в золото через цінні папери має за мету купівлю деривативів (ф'ючерси, опціони, варанти), акцій золото видобувних компаній або вкладень в золоті фонди.

Факторами привабливості інвестицій в золото є: по-перше, золото володіє тезавраційною цінністю, по-друге, знижує вартість портфелю (завдяки включенню у вартість золота інфляційних ризиків), і по-третє, альтернативне направлення інвестицій в період нестабільності на світовому ринку [8].

Таким чином, на основі проведеного дослідження нами визначено основні центри, де знаходиться найбільше запасів золота, також досліджено структуру його виробництва та споживання.

Важливим моментом є здійснення інвестицій в золото. До найбільш вигідних і надійних варто віднести інвестування безпосередньо у фізичне золото та інвестиції в цінні папери.

Бібліографія

1. Луцишин З.О. **Міжнародні валютно-фінансові відносини: практична філософія і реалії української економіки.** – Тернопіль: Збруч, 1997. – 450 с.
2. Кулиняк І.Я. **Інвестиційна діяльність в Україні на ринку золота.** // Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2007. – № 605. – с. 156-162.
3. Медведкина Е.А., Нестеренко Э.М. **Мировой рынок золота в условиях развития глобальной финансовой системы.** // Економічний простір. – 2008. – №12/1. – с. 5-14.
4. Ярыгина А. **Мировой рынок золота.** – М.: Институт Финансовых Исследований, 2009. – 16 с.
5. Ярыгина А. **Золотой иммунитет.** // Публикации Института Финансовых Исследований. – 18 марта 2009 г. Финансовый портал www.ifs.ru.
6. Ковалишина Г.В. **Золото – индикатор настроений.** // Публикации Института Финансовых Исследований. – 14 января 2010 г. Финансовый портал www.ifs.ru.
7. Вартачан В.М., Гавва В.М., Турко Д.О. **Дослідження розвитку українського ринку ювелірної продукції.** // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі. – 2008. – №3(3). – с. 108-117.
8. Жупанин В.В. **Депозитні вклади в банківських металах як перспективний напрямок залучення коштів населення.** // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2008. – № 4. – с. 73-78.

Рецензент: